

(Faik Ali Ozansoy'un oğlu)

Munis Faik Ozansoy: şiir ve nesirlerinin tematik incelenmesi. BAŞ, Ali Osman.
Yüksek Lisans. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 1993.
180 s., 32 ref.
Danışman: Prof. Dr. Celal Tarakçı. Dili: Tr.

13 MAYIS 1998

OZANOĞLU, Yahya Saim (1898-3.7.1962): Şair. İstanbul'da doğdu. Erzurum Milletvekili Yusuf Ziya Belek'in oğludur. Mercan mahalle mektebinde okudu. Galatasaray Sultanîsini, İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Şubesini bitirdi. Terhis olduktan sonra lise ve öğretmen okullarında edebiyat, Fransızca ve Türkçe hocalığı yaptı. *Fağfur, Servet-i Fünûn, Millî Mecmua, İctihat, Yeni Adam, Türk Yurdu, Gündüz* gibi dergilerde yazdı. Bazı şiirlerinde *Yahya* mahlasını kullandı. İstanbul'da vefat etti. Aruz ve hece vezinleriyle yazdığı şiirlerinde Millî Mücadele ve cumhuriyet ruhu gibi konuları işledi. **Eseri/Şiir:** *Hilâlin Gölgesinde – Çanakkale Kutü'l-Amare Zaferi Destanı* (İst. 1332/1916), *Memleket İlhamları – İstanbul ve Hayatı* (İst. 1335/1919), *Leylâ'nın Ölümü* (İst. 1338/1922), *Mayıs Gecesi* (İst. 1339/1923), *Kral Edip* (İst. 1924), *Mahşerde Sabah* (İst. 1925), *Kurt'un Ölümü* (İst.1926), *Çin Masalı* (İst. 1927), *Çoban Ateşi* (İst. 1928), *Gül ve Lâle Bahçelerinden* (İst. 1931), *Çoban Ateşi III Süngülerin Gölgesinde* (Kayseri 1933), *Yirmi Dokuz Teşrin-i Evvel, 23 Nisan, Bugünün Destanı* (İst. 1939), *Bezm-i Rindan* (Ank.1962).

Kay.: M. B. Yazar, *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, s.443-454; ÖBBŞKA 1/71,228,501,574, 2/767,784,798, 1051, 1256,1258, 1323; SATŞ 1637; TBEA 2/634; TDEA 7/164; TN 1/2214; N. H. Polat, "Yahya Saim Ozanoğlu", *Kızılırmak*, Sivas, say1:9, Eylül 1992, s.4-7. • Yaz.Krl.

OZANÖZGÜL, Mehmed Tahir Nadi (1876-1952): Şair. Sivas'ın Divriği ilçesinde doğdu. Orman memuru Mehmed Halim Efendidir. Kilis'te rüştiyeyi bitirdi. Maraş'ta Arapça ve Farsça öğrendi. İstanbul Darülfünunu Edebiyat Şubesinden mezun oldu. Mardin, Selanik, Ankara, Kerkük ve Basra'da öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Basra'nın işgali üzerine İstanbul'a döndü. Kadıköy, Kabataş ve Vefa liselerinde, Adana Kız Öğretmen Okulunda, Amerika Koleji. İmam Hatip Okulu, yine İ-

stanbul'da Pertevniyal Kız ve Erkek liselerinde edebiyat dersleri verdi, Arapça ve Farsça okuttu. İstanbul'da öldü. Daha çok hiciv şairi olarak tanındı. Şiirlerinde **Tahir** mahlasını ve eserlerinde **Tahir Nadi** imzasını kullandı. Bin sayfaya yakın divanı bir yangında kayboldu. **Eseri:** *Umdetü'l- Kavâid* (Kerkük 1913), *Fezleke-i Lisan-ı Farisî* (İst.1922), *Tahir Nadi Mevlidi* (İst. 1950).

Kay.: İbrahim Aslanoğlu, *Divriği Şairleri*, 1961; ÖBBŞKA 2/1098; SATŞ 4/1861-1865; TBEA 2/776; TDEA 8/197. • M. CUNBUR

OZANSOY, Faik Âli (22.3.1875-1.10.1950): Servet-i Fünun şairi. Diyarbakır'da doğdu. Asıl adı Mehmet Faik'tir. İlk şiirlerinde **Zahir** imzasını kullandı. Mutasarrıf, şair Said Paşanın oğlu, Süleyman Nazif'in kardeşidir. Diyarbakır'da ilk öğrenimini yaptıktan sonra Askerî Rüşdiyeyi bitirdi. İstanbul'da Mekteb-i Mülkiye'ye girdi. Bursa'da maiyet memurluğu yaptı. Sındırgı, Burhaniye, Pazar köy ve II. Meşrutiyetten sonra da Mudanya kaymakamlığında bulundu. Midilli, Beyoğlu, Üsküdar ve Kütahya mutasarrıflıklarında görev aldı. Dahiliye Nezaretinde müsteşar oldu (1920). İstanbul'da Türkçe ve Fransızca öğretmenliği yaptı. 1931 yılında yeniden atandığı Dahiliye Nezareti müsteşarlığından emekli oldu. Bu tarihten sonra edebiyatla uğraşmaya başladı. Oğlu Munis Faik Ozansoy ile Ankara'da *Marmara* adlı bir dergi çıkardı (1936). Ankara'da öldü. Cenazesi vasiyeti üzerine Zincirlikuyu kabristanında Abdülhak Hamid'in mezarı yanında defnedildi. Şiirlerinde daha çok aşk ve tabiat temalarını işlemiştir. 1908'e kadar kişisel heyecanları terennüm etti. Bu tarihten sonra toplum meseleleriyle ilgilendi. *Sevret-i Fünuncuların* arasına, henüz Mülkiye'de öğrenci iken katılan, bir ara Fecr-i Âti topluluğuna da (1909) başkanlık eden Faik Âli, *Servet-i Fünûn* anlayışına uygun Hâmid kadar Fikret'in de

VİCDANLI TÜRK VALİSİ: FAİK ÂLİ OZANSOY

SARKİS SEROPYAN

4 Temmuz 1995 salı günü Tarih Vakfı'nın gerçekleştirdiği "Elveda Doğduğum Toprak" adlı Anadolu'nun 150 yıllık göç tarihiyle ilgili serginin ilk gününde, bu güzel olayı gerçekleştiren dostların da isteği doğrultusunda, daha önce tasarladığım Kütahya Mutasarrıfı Faik Âli (Ozansoy) ile ilgili Ermenice bir belgeyi Türkçeye çevirip yayımlama işini öncelikle ele aldım.

Bu tasarımı hızlandıran bir ikinci etken de 8 Temmuz 1995 Cumartesi günü Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan, Çelik Gülersoy'un "Soykırım" başlıklı makalesi oldu. Burada dikkat çeken bazı paragraflarla ilgili düşüncemi konuya ekleyip yazıyı hazırlamak böylece "farz" oldu.

Uzun yıllar Turing Kulübü Başkanı olarak İstanbul'umuza yapıcı katkıları saygıyla karşıladığımız Sayın Çelik Gülersoy'un konuya yaklaşımını, taraf olması basebiyle doğal karşılıyorum, ama yine de makalenin üslubunda sezilen ince istibzaya dikkat çekmeden edemeyeceğim. Bu tür yazılar bazen kırılmamıza neden olsa da bu görüş açısına Türk Ermenileri olarak alıştık, üstüne üstlük bazı resmi yetkililerin medya ile sözbirliği edencesine "Ermeni" sözcüğüne aşağılama ya da sövgü yerine kullnmaları nedenleriyle yukarıdaki görüşleri daha bir tevekkülle kabul etmemiz gerektiğini düşünüyörüz.

Sayın Gülersoy'un söz ettiği "Ermeni komşularına kol kanat geren" dedesinin "sürgünden iki genç kızı evelerinde saklayıp sonra Harput'tan Amerika'ya yolcu ettikleri" şeklindeki olayın gerçekliğini kabul etmemek olanaksız. Zaten Faik Âli olayı da bu türün çok daha büyük boyutta olanı. Fakat bu olayların tam tersinin de örneklerinin azımsanmayacak kadar çok olduğunu

nu belirtmek gerektiği kanaatindeyiz. Ve bunların insan beyninde çok derin ve silinmesi güç izler bıraktığını kabul etmemizin iyi olayları anımsamak kadar önemli olduğunu Sayın Ç. Gülersoy da teslim eder kanaatindeyim. Yazarın makalesinin sonunda belirttiği gibi kötü izleri yok etme yönünden "önce işin adı konulup olayın ırk ve kan planından çıkarılması"nın, kin ve huş yolları dışında herkesi insancıl bir potada erime politikasının "inkârcı suçlu" durumunda kalmanın daha iyi olduğu fikrine katılıyoruz.

Aylar önce ilk kez değerli tarihçi dostum Prof. Sarıyer Muratyan söz etmişti şair-devlet adamı "Âli Faik Bey" adından. Süleyman Nazif'in kardeşi olup soylarında pek çok edebiyatçı bulunan ailesine "Ozansoy" adı verilen Faik Bey, 1915 yılı ve öncesi Kütahya mutasarrıflığı görevini sürdürürken, büyük bir insancılık örneği göstererek bu sancak ve civarından hiçbir Ermeni'yi tehcire göndermemiş, bu nedenle iktidardaki İttihat ve Terakki Partisi ileri gelenleriyle takışmayı göze almış aydın bir kişi. Göçler "çigisinde de belirtildiği gibi, İstanbul ve İzmir dışında Ermenilerin göç ettirmediği üçüncü, belki de tek sancak (il) olarak tarihe geçmiş Kütahya.

Bu konuyu araştırmacı ve tarih yazarı müteveffa Arşak Alboycyan Kütahya Ermenileri Anı Kitabı adlı eserinin sonuna, inisiyatifinin ve sorumluluğunun bilincinde bir yöneticinin "şapka çıkartan" etkinlikler gerçekleştirebileceğini kanıtlayan bir belge olarak eklemiştir. Stepan Stepanyan imzalı bu belgeyi aşağıda sunuyoruz.

Tarihin bu gölgede kalmış sayfasını Âli Faiklerin aziz hatırasına ithaf ediyor, sevgi ve minnetle tarihseverlerinin beğenisine sunuyoruz.

VİCDANLI TÜRK VALİSİ

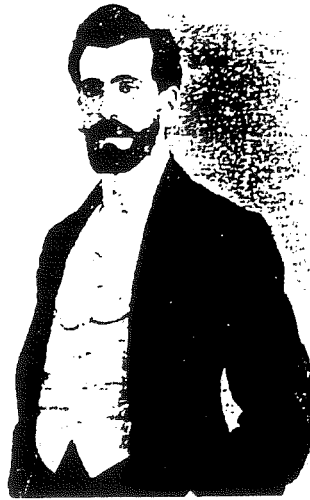
Ermeni tehciri Ermeni ve yabancı görgü şahitlerince hayli işlenmiş bir konu olup, oldukça geniş yankılar uyandırmıştır.

Fakat ne acı bir gerçektir ki yazılanlar ve yazılacaklar acıları, ızdırapları dindirmeye hiçbir zaman yeterli olmuyor.

Bir diğer gerçek ise, sözü geçen kıtal suçuna bir ulusun tamamının ortak edilemeyeceği, dahası hemfikir olmakla bile suçlanamayacağıdır.

Az da olsa bazı Türklerin, taraftar olmadıkları tehcirden birtakım Ermenileri kendi olanaklarıyla kurtardıkları, en azından göç yolunda çektikleri acıları bir nebze hafiflettikleri minnetle anılması gereken gerçeklerdir.

Göğüs kafesinde yürek taşıyan,

Faik Âli

vıcdan sahibi bu insanlar, ülkenin savasta olduğu ve tek parti yönetiminin Ermeni tehciri emrini verdiği bir durumda bundan fazla ne yapabilirlerdi ki?

Kim cesaret edebilirdi? Hele böyle bir zamanda hükümet tedbirlerine ve emirlerine karşı gelmeyi hangi devlet memuru düşünebilirdi?

Fakat işte bir vali (mutasarrıf) çıkıp ülke sathında Ermeni tehciri konusunda sözün gerçek anlamıyla ve insancıl bir tavırla merkezden gelen emirlere karşı cesaretle direnerek görevini kaybetmek ve durumunu tehlikeye sokmak pahasına dikildi.

Bu yürekli ve saygıdeğer insan, Kütahya Sancağı Mutasarrıfı olup adını tehcirin kanlı sayfasına altın harflerle kaydetmemiz gereken Faik Âli Bey'di.

O yıl, 1915 Nisan 11-24 tarihlerinde

060028

130 HAZİRAN 1993

na karşın, Yaşar Nezihe'nin doksan bir yıl yaşayabilmesi, bir mucizedir. Kendisinin 1971 yılında tek umudu olarak yetiştirip bağlandığı oğlunun da, emekli olduktan sonra 1977'de ölümlerini bildiren ilanlarını, yurt dışında bulunduğum sıralarda, oraya gelen, gazetelerde okudum.(*). Cenaze töreninde bulunamamanın ezikliğini hâlâ duyarım. Hayat dramının kısaltılmış bir bölümünü tanıtmaya çalıştığım kadın şairimizin yerine getirilmesini istediği bir dileğine de burada değineceğim:

O, eski İstanbul'un kenar mahallelerinden Silivrikapı'daki Hünkar İmamı adını taşıyan fakir bir sokağında doğmuştu. Yıllarca ızdırap çekerek yaşadığı bu sokağa, ölümünden sonra Yaşar Nezihe adının verilmesini isterdi. 52 yıl önceki basında, dile getirdiği bu isteği, o sıralarda vali ve belediye başkanı olan Muhtetin Üstündağ tarafından yerine getirilmek istendiği ama bu işlemin, sağlığında yapılması şehir meclisi geleneğine aykırı göründüğü. Yani, ölmeden evvel sağların, sokaklara adının konması, olanak dışıydı. Bilemiyorum, bugün bu ızdırap şairinin 52 yıl önceki arzusu yerine getirilebilir mi?

(*) Yaşar Nezihe Bükülmez 5 Kasım 1971'de öldü. Öldüğünde 91 yaşındaydı. Küçükyalı altintepe Mezarlığı'nda toprağa verildi. Oğlu Vedat Bükülmez 29 Eylül 1977'de öldü. Annesinin bulunduğu kabristana gömüldü.

Taha Toros, Nazi Cemeti, İstanbul 1992, S. 143-156

FAİK ÂLİ OZANSOY

Ozansoy, Faik Âli

Çocukluğumuzda, yıldızları, mehtabı, evreni hayalimizde en geniş anlamı ile yaşatan şiirlerin altında Faik Âli imzasını görürdük. Yabancı kelimeleri fazla, fakat tasvirleri taze olan bu şiirlerden bir kaçını hocalarımız, ezberletmişlerdi. Babamın Servet'i Fünûn kolleksiyonunu karıştırmaya başladığım çağlarda, Faik Âli'nin edebiyat kitaplarına geçmemiş daha nice şiirlerini görmüş ve kendisini, düz yazılarında tok sesli ve gümbürtülü üslubu ile tanıdığımız şair ve edip Süleyman Nazif'in küçük kardeşi olduğunu; yine o devrin dergilerinden öğrenmiştim. Çocukluk, delikanlılık ve yüksek tahsil çağlarımız geçtikten, devlet kapısında bazı mesafeler aldıktan sonradır ki, kader beni, Faik Âli'nin oğlu Munis Faik ile Ticaret Bakanlığı'nın Teftiş Kurulu'nda bir odada buluşturdu. Her ikimiz de Bakanlık Müfettişi idik. Yıllarca Ankara'nın aynı semtinde, birbirine çok yakın apartmanlarda oturduk. Resmi görevlerimizden başlayan arkadaşlığımız II. Dünya Harbi'nin en bunalımlı yıllarında, aile dostluklarına dönüştü. Bu öylesine içten bir dostluktu ki, bana, babası Faik Âli'yi de tanıyarak, ona evladı kadar yakın olma

set-i tahriiriyesi altında neşr olunduğu gibi ba'zılarında dahi hizmet-i tahriiriyesini sebk ettiği ve "İmfak" isminde bir gazete te'sis ve neşr eylediği tercüme-i hâlinde mündericidir. 1 Mart sene 308 târihinde üç yüz kuruş maâşla Kantar İdâresi'ne bi't-ta'yîn 14 Temmuz sene 310 târihinde iki yüz yetmiş kuruş maâşla Şehremâneti Muhâsebe ve 1 Mart sene 311 târihinde Emânet-i Mezkûre Meclisi ve 1 Kânûn-ı evvel sene 311 târihinde Hende-sehâne kalemlerine nakl edilip 9 Kânûn-ı evvel sene 313 târihinde isti'fâen infikâk eylemiştir. 14 Temmuz sene 315 târihinde bin kuruş maâşla Matbûât-ı Dâhiliye Kalemî hulefâliğine ta'yîn ve maâş 28 Mayıs sene 318 târihinde bin yüz kuruş iblâğ ve 1 Temmuz sene 318 târihinde başkaca bin kuruş ücretle Kontrol Me'muriyeti ilâveten uhdesine tevdi' olunup ve 15 Kânûn-ı evvel sene 321 târihinde maâşıyla Tesrî-i Mu'amelât Komisyonu Kalemî Mümeyyizliğine terfî ve akib-i inkılâbda mezkûr komisyonun lağvına mebnî maâşıyla Mektûbî Kalemî Mümeyyizliğine nakl eylemiş ve 26 Teşrin-ı Evvel sene 324 târihine 24 Kânûn-ı sâni sene 324 târihinde kadar yine başkaca üç yüz altmış kuruş maâş ve ilâve-i me'muriyet sûretiyle Mercan Mekteb-i İdâdisi'nin dördüncü sene birinci ve ikinci şubeleri Edebiyat-ı Osmâniye ve Kitâbet muallimliklerini bi'l-ifâ mezkûr muallimliklerden kezâ isti'fâen infikâk etmiş ve mümeyyizlikten naklen 26 Şubat sene 324 târihinde sekiz bin kuruşla sülûsânî maâşla Biga Sanaçığı mutasarrıf vekâletine bi't-ta'yîn 4 Mart sene 325 târihinde ilâ-yı vazifeye mübâşeretle 1 Nisan sene 325 târihinde maâş-ı mezkûrun aştı altı bin kuruşa tenzîl ve 3 Mayıs sene 325 târihinde zikr olunan altı bin kuruş maâşla asâletini icrâ e 1 Temmuz sene 326 târihinde maâş-ı mezbûr beş bin kuruşa tenzîl kılınmış ve 2 Ağustos 327 târihinde altı bin kuruş maâşla Karesi sanaçığı mutasarrıfliğine nakl edilmesine mebnî mezkûr târihten Biga'dan infikâki olan 7 Ağustos sene 327 târihine kadar nisf maâş ahz ve 14 Eylül sene 327 târihinde Karesi'de vazifesini ifâya ibtidâr etmiş ve 5 Haziran sene 328 târihinde on iki bin beş yüz kuruş maâşla Konya vilâyeti vâililiğine terfî buyurulması hasebiyle târih-i mezkûrda Karesi'den infikâk ve 16 Haziran sene 328 târihinde Konya'da ilâ-yı vazifeye mübâşeretle 9 Ağustos sene 328 târihinde yerine diğeri ta'yîn kılınmasından nâşi 12 Ağustos sene 328 târihinde infikâk eylemiştir.

7 Cumâdâ'l-ülâ sene 316 târihinde sâlise ve 7 Cumâdâ'l-ülâ sene 318 târihinde sâniye ve 3 Şevvâl sene 318 târihinde mütemâyiz ve 3 Şevvâl sene 320 târihinde ülâ sânisî rütbe-leriyle taltif buyurulmuştur.

Hidemat-ı mehsûtede muddet-i me'muriyetiyle kemiyet-i maâşât ve zamm ü tenzîli ve Şehremâneti Meclis Kalemî'nde hüsn-i hidmet ve mesâisi görüldüğü ve zikr olunan mutasarrıflıklarla vâililikde hidemat-ı hasene ibraz edip tevkîfât-ı mukarrere ve sâireden zimmet ve iliğî olmadığı Maârif Nezâreti'nin 17 Teşrin-ı sâni sene 328 târihli tahriirâtıyla Şehremâneti Muhâsebesiyle Emânet-i Mezkûre Meclisi'nde 22 Kânûn-ı evvel sene 323 ve 18 Kânûn-ı evvel sene 323 târihli vesîkaları ve Dâhiliye Nezâreti Muhâsebe ve Matbûât Kalemleri Müdiriyyeti'nin 26 Teşrin-ı sâni sene 328 ve 6 Kânûn-ı evvel sene 328 ve 1 Kânûn-ı sâni sene 328 târihli müzekkire-i müzeyyeleleri ve muhâberât-ı umûmiye ikinci şubesi müdir ve muavinliğinin 27 Kânûn-ı evvel sene 328 târihli müşterek ve musaddak şehâdetnâmesi ve Biga sanaçığının 22 Teşrin-ı sâni sene 328 târihli tahriirât-ı cevâbiyesi ve livâ-i mezbûr ile Karesi sanaçığı ve Konya vilâyeti Meeâlis-i İdâresi'nin 10 Ağustos sene 327 ve 3 Temmuz sene 328 ve 16 Ağustos sene 328 târihli mezâbitü münderecâtından anlaşılıp mezâbit-ı mezkûre ile maârifin tevsî' ve ta'mimi ve zâbita-i sıhhiyenin tatbiki ve ağnâm resminin tezyidi emrinde masrûf olan mesâisini ve Hasan nâmında bir şakinin izale-i vücudu hakkındaki muvaffakiyetini takdiren Dâhiliye ve Orman ve Maâdin ve Zirâat ve Mâliye nezâretlerinden kendisine yazılan 7 Kânûn-ı evvel sene 325 ve 22 Kânûn-ı evvel sene 325 ve 10 Nisan sene 326 târihli muharrerât ve bir kit'a telgrafnâme ve nüfus tezkire-i Osmâniyesi idâre-i umûmiyeye aynen görüldükçe iade ve zikr olunan vesika ve şehâdetnâme ve müzekkirelerle Biga mutasarrıflığının tahriirât ve rütbelerin târih-i tevcihine dâir Divân-ı Hümâyûn Müdiriyyeti'nin 13 Kânûn-ı evvel sene 318 târihli müzekkire-i cevâbiyeleri hîz ve Biga mutasarrıf vekâletiyile Karesi mutasarrıflığına ve Konya vâililiğine ta'yîn ve infisâli târihleri dâireye tebliğ olunan irâdât-ı seniyye kaydıyla tatbik edilmiştir. Mümâileyhin ma'zûliyet maâşî tahsisî hakkında

i'tâ eylediği istid'â zahrına Me'mûrin Kalemî Müdiriyyeti'nden yazılan der-kenârda mümâileyhin idâreten infisâli vukû' bulduğuna nazaran câzü'l-istihdâm addı re'y-i âli-i cenâb-ı nezâretpenâhi ta'lik edilmiş ve karar-ı mezkûr 6 Eylül sene 328 târihinde mücebince işâretine iktirân etmiştir. İ 8 Kânûn-ı sâni sene 328.

Mühür

Müşârunileyh iktidâr ve ehliyetine binâen bin üç yüz otuz bir senesi Safer'inin on altısında "12 Kânûn-ı sâni sene 328" yedi bin beş yüz kuruş maâşla Dâhiliye Nezâreti müteşârlığına ta'yîn buyurulmuştur. İ 24 Kânûn-ı sâni sene 328

Nazmi

Mühür

Müşârunileyh 13 Ağustos sene 328 târihinden itibaren üç bin yüz yirmi beş kuruş ma'zûliyet maâşî tahsis kıldığı Muhasasât-ı Zâtiye Müdiriyyeti'nin 30 Kânûn-ı sâni sene 328 târihli müzekkeresiyle bildirilmiştir.

Müşârunileyh bin üç yüz otuz bir senesi Cumâdâ'l-âhire'sinin yirmi beşinde 19 Mayıs sene 329 on iki bin beş yüz kuruş maâşla Trabzon vilâyeti vâililiğine nakl buyurulmuştur³.

İ 14 Teşrin-ı evvel sene 329

İmzâ

18 HAZİRAN 1996

FÂİK ÂLİ (OZANSOY)

Babası: Mardin mutasarrıflarından Diyarbekirli Saîd Paşa.

Doğum Tarihi ve Yeri: 1292/1875 - Diyarbekir

Yetişmesi ve Bildiği Yabancı Diller: Sıbyan okulu, Mekteb-i Rüşdî-i Askerî ve Mekteb-i Mülkiye-i Şâhâne'nin İdâdî ve Âli sınıflarını bitirmiştir. Mekteb-i Rüşdî'den "karîb-i âlâ", Mekteb-i Mülkiye-i Şâhâne'den de "âlâ" dereceyle İdâdî ve Âli diplomaları almıştır. Arapça, Farsça, Fransızca bilmekte Kürdçe'den de anlamaktadır.

Memuriyetleri:

1. 7 Zilkade 1319/15 Şubat 1902'da Hüdâvendigâr vilâyeti Maiyyet memûrluğuna tayin edilir. Bu görevi 2 Şubat 1317/15 Şubat 1902'den 8 Şubat 1320/21 Şubat 1905 tarihine kadar sürer. Ek görevle 25 Muharrem 1320/4 Mayıs 1902'de Mihaliç kazası Tahkîk Memûriyeti'ne ve 19 Cumâdâ'l-ülâ 1322/1 Ağustos 1904'de Mudanya kazası A'sâr İhâle Memûrluğuna tayin edilir. 15 Cumâdâ'l-âhire 1322/27 Ağustos 1904'den 27 Cumâdâ'l-âhire 1322/8 Eylül 1904'ye kadar Ayvalık ve 6 Receb 1322/16 Eylül 1904'den 2 Ramazân 1322/10 Kasım 1904'ye kadar Gönen kazaları kaymakam vekâletlerinde bulunur. 14 Ramazan 1322/22 Kasım 1904'den 3 Safer 1323/10 Mart 1905'e kadar Erdek kazası kaymakam vekâletinde bulunur.

2. 18 Safer 1323/24 Nisan 1905'de Sındırgı kazası kaymakamlığına tayin edilir. Burada 8 Mayıs 1321/21 Mayıs 1905'den 27 Mart 1322/9 Nisan 1906'ye kadar görev yapar. Ek görevle 23 Rebîül-evvel 1323/28 Mayıs 1905'den 2 Cumâdâ'l-âhire 1323/4 Ağustos 1905'e kadar Ayvalık, 4 Şabân 1323/4 Ekim

³ Başbakanlık Arşivi, *Sicill-i Ahvâl Defteri*, c. 94, s. 41-42.

- Koçu, Reşat Ekrem, "Ali Nusret", *İstanbul Ansiklopedisi*, c. 1, Tan Matbaası, İstanbul, 1959.
- Köprülü, Mehmet Fuat, *Bugünkü Edebiyatımız*, İktbal Kütüphanesi, İstanbul, 1924.
- Levend, Ağâh Sırrı, *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1960.
- Mendes, Cathulle, *Bir Sergüzeşt-i Humûn*, (çev. Ali Nusret), Tanin Matbaası, Dersaadet, 1326.
- Muallim Naci, *Muallim Naci'nin Şiirleri*, (hzi. Abdülkadir Hayber-Hüseyin Özbay), MEB, İstanbul, 1997.
- N. Y., "Lisân Meselesi ve Süleyman Nazif Beyler", *Sıralı Müstakim*, c. 3, S. 53, 27 Ağustos 1325.
- Osman Fahri, "Merhum Ali Nusret'e", *Sabah*, S. 8412, 4 Şubat 1328/5 Rebiülevvel 1331/15 Şubat 1913.
-, *Mersiyeler*, İstanbul, 1329.
- Öksüz, Yusuf Ziya, *Türkçenin Sadeleşme Tarihi Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi*, TDK, Ankara, 2004.
- Özcan, Ali Rıza, *Türk Kültür ve Medeniyet Tarihinde Fatih Külliyesi II-Hazîre*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A. Ş. Yayınları, İstanbul, 2007.
- Polat, Nâzım Hikmet, *Rûbâb Mecmuası ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk Kültür ve Edebiyat Hayatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.
- Richebourg, Emile, *Beyaz Benefşeler*, (çev. Ali Nusret), Tercümân-ı Hakikat Matbaası, Dersaadet, 1311.
-, *Köy Mutaşakaları*, (çev. Ali Nusret), Matbaa-i Ebüzziya, Konstantiniyye, 1313.
- Sunata, İsmail Hakkı, *İstibdaddan Meşrutiyete Çocukluktan Gençliğe*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Aralık 2006.
- Salnâme-i Askeri*, 1309, 12. Defa.
- Salnâme-i Askeri*, 1311, 13. Defa.
- Salnâme-i Askeri*, 1324-1326, 14. Defa.
- Salnâme-i Nezaret-i Maârif-i Umumiye*, 1317, 2. Sene.
- Salnâme-i Nezaret-i Maârif-i Umumiye*, 1321, 6. Sene.
- Süleyman Nazif, "Lisan Meselesi-Halil Rüşdü Beyefendi'ye", *Yeni Tasvir-i Efkâr*, S. 43, 29 Haziran 1325.
-, "Ali Nusret'e Teşekkür", *Yeni Tasvir-i Efkâr*, S. 70, 27 Temmuz 1325.
- Şahabettin Süleyman, "Ali Nusret Bey", *Rûbâb*, c. 2, S. 46, 5 Şubat 1328/13 Rebiülevvel 1331, s. 38-40.
- Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, "Ali Nusret", c. 1, YKY, İstanbul, 2003.
- Tarakçı, Celâl, *Muallim Naci Efendi-Hayatı ve Eserlerinin Tedkiki*, Samsun, 1994.
- Tarbe, Edmond, *Angele Valois'un Sergüzeşt-i*, (çev. Ali Nusret), Tercümân-ı Hakikat Matbaası, Dersaadet, 1311.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, "Ali Nusret", c. 1, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977.
- Uluant, Zeynep, *Cenap Şahabettin'in Avrupa Mektupları*, Akademik Kitabevi, İzmir, 1997.
- Us, Mehmet Âsım, *Karikatürler-II Meşrutiyet Dönemi'nin Ünlü Sımaları*, (hzi. Seval Şahin), Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008.
- Uçman, Abdullah, "Tanzimat ve Servet-i Fünun Dönemi Türk Edebiyatında Eleştiri", *Hece*, S. 77/78/79, Mayıs/Haziran/Temmuz 2003, s. 48-70.
- Üyepazar, Erol, *Korkunayımız Mr. Sherlock Holmes*, Göçebe Yayınları, İstanbul, 1997.
- Yalçın, Hüseyin Cahid, *Edebiyat Hâtıraları*, Akşam Kitaphânesi, İstanbul, 1935.
- Yetiş, Kâzım, *Nâmik Kemal'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Yazıları*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1996.

D3365

FÂİK ALİ'NİN MIDHAT PAŞA MANZUMESİ

Yüksel Topaloğlu*

Özet: Midhat Paşa, Türk tarihinin önemli dönemlerinden biri olan Tanzimat dönemi devlet adamlarındandır. Bürokrasideki çalışmalarıyla başarılı bir devlet adamı olarak kabul edilen Midhat Paşa, özellikle gözden düştükten sonra yaşadığı trajik hayatıyla dikkati çeker. O, bütün bu yönleriyle tarihçilerin olduğu kadar edebiyatçıların da eserlerine konu olmuştur. Bunlardan belki de ilki, Servet-i Fünun şairlerinden Fâik Ali'nin kaleme aldığı *Midhat Paşa* manzumesidir. Fâik Ali, bu uzun manzumesinde onu çeşitli yönleriyle ele almış ve anlatmıştır. Bu makalede önce Midhat Paşa algısı ve anlatımları incelenecek, devamında ise *Midhat Paşa* manzumesinin yeni yazıya çevirisi sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tanzimat dönemi, Midhat Paşa, manzume, inceleme, metin aktarma.

ON FÂİK ALİ'S POEM MIDHAT PAŞA

Abstract: Midhat Paşa was a statesman of the Tanzimat Era, which is an important period in Turkish history. Deemed a successful statesman with his bureaucratic works, Midhat Paşa attracts interest especially with his tragic life he lived after his falling out of favor. With all these features of his, he has become the subject matter both of litterateurs and historians. Probably the first one of these works is the long poem "Midhat Paşa" written by Fâik Ali, who is one of the Servet-i Fünun poets. In this poem, Fâik Ali approached and narrated Midhat Paşa with his various aspects. In this article, firstly the perception and narrations of Midhat Paşa are studied, and then the transcription of the poem "Midhat Paşa" is presented.

Keywords: Tanzimat Era, Midhat Paşa, Poetry, Analysis, Textual Transcription.

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun en uzun yüzyılında millet olarak yaşadığımız Tanzimat devrinin sorun çözücü bürokrati, sadrazamı ve I. Meşrutiyet'in kurucusu Midhat Paşa, devlet ve siyaset hayatına girdikten sonra peşi sıra görev aldığı memuriyetlerdeki başarıla-

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.